

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru Români și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei:

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 6835 Prot.

I O A N,

din îndurarea lui Dumnezeu episcop diecesan al Aradului, Orădii-mari, Ienopolei și al Halmagiului, precum și al părților adnesate din Banatui-Timișan.

Iubitului cler și popor eparhial: dar și milă dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Christos.

„Nașterea ta Christose Dumnezeul nostru
răsărit-a lumii lumina cunoștinții.“

După multele griji și necazuri, ce întimpină omenii în cursul timpului, le cade bine când ajung și câte o zi mare și însemnată, mai bună și de bucurie, după care oftază sufletul lor.

Atare zi mare și însemnată, bună și de bucurie este iubiților, și cea de azi, în care srbăm amintirea nașterii Domnului și Mântuitoriului nostru Isus Christos.

Deși o știți acesta dela bătrâni, din moși și strămoși, totuși aflu de lipsă a vă aminti și eu: cum? și de când a devenit ziua acesta atât de mare și însemnată, dintr'o zi de rând, cum fu odinioară?

Era un timp, când omul, făptura cea mai alésă de pre pământ, nu cunoștea pre Dumnezeu Facătoriiu său; nu știa cine? și pentru care scop, l-a adus fără voia sa, dintru neființă la ființă; și așa în loc de a se închina Facătoriiu său, el se închina la sóre, lună, stele și la chipuri cioplite; ér în loc de a se apropia de scop, el tot mai mult se depărta dela acela.

Mii de ani au cercat filosofii și învățații lumii, să ajungă a cunoște pre aceea ființă mare, care a făcut toate, cu atâta înțelepciune, și în legătură cu acesta să afle și taina ființii omului; să afle, ce este omul, venit pre această lume, fără voia lui? carele tot fără voia sa, va fi silit odată a și părăsi lumea. Ce caută el aici pre pământ? care este ținta său scopul lui? și ce-l așteptă după trecerea din acesta lume?

Au și aflat acei filosofi și învățați, multe din tainele creațiunii, ale zidirii lumii. Au pătruns de parte atât la cele din lăuntru pământului, cât și spre înălțimea ceriului. Au ajuns a cunoște o mare parte a corpurilor cerești, precum și ordinea cea minunată, în care toate își fac cursul lor regulat; ba au ajuns a afla și însemnătatea unora dintre acestea, precum aflaseră și a stelei cei minunate, dela nașterea Domnului, ce conduse pre filosofi la închinăciune; apoi au mai adevărit și esistența unei ființe preînalte și atotputernice, care a făcut și conduce toate, cu negrăită înțelepciune; n'au putut însă ajunge la mai de aproape cunoștința adevăratului Dumnezeu, nici a afla, ce este omul pe fața pământului? Care este chiâmarea lui aici? și ce-l așteptă dincolo de mormânt?

N'au putut afla acei filosofi și învățați nimica din toate acestea, până când n'a „*sosit plinirea vremii*“, adevă, până când n'a trimis Dumnezeu din ceriu pre filosoful filosofilor, pre unul născut Fiul său Domnul și Mântuitoriul nostru Isus Christos, *să aducă în lume „lumina cunoștinții*“, să le descopere omenilor pre adevăratul Dumnezeu, precum și taira ființii omului.

Numai singur Domnul nostru Isus Christos a descoperit omenilor, că aceea ființă preînaltă și atotputernică, care a făcut ceriul și pământul, sórele, luna și stelele, cu toate cele vedute și cele nevedute, este unul adevăratul Dumnezeu, carele conduce toate, cu negrăită înțelepciune și că tot aceea ființă preînaltă, a făcut și pre om de cea mai alésă dintre toate făpturile sale, după chipul și asemănarea sa, cu suflet nemuritoriu, cu minte înțelegătoare și cu voie liberă, ca să potă stăpâni toate, prémărind pre Dumnezeu, și printr'o viață strădalnică, bună și plăcută lui Dumnezeu, să ajungă binele posibil, aici pre pământ, și printr'o lucrare înțeleptă, prin acesta să se pregătască și pentru viața cea vecinică și fericită ce-lu așteptă dincolo de mormânt: scopul suprem al omului.

Mari și neprețuite descoperiri acestea, pre care

încă nimeni nu le-a putut destăinui de când există lumea, până la venirea Domnului.

Dar prelungă aceste mari și neprețuite destăinui, Domnul nostru Isus Christos a venit în lume, și pentru a renoua precum a și renouat, acea legătură sfântă dintre Dumnezeu și om, stricată prin păcat, ce se numește „religiune,” și așa din starea cea tristă și decăzută, în care se afla omul până la venirea Domnului, a-l readuce éráș la starea fericirii cei dintâiu, după cum ne spune și s. apostol Pavel (4—4) „*de acum nu mai sunteți robi ci fii și moștenitori ai lui Dumnezeu prin Isus Christos.*”

A venit Domnul nostru Isus Christos să ne spună, că cel mai puternic mijloc de a ne apropia de acea fericită stare, este lumina cunoștinții, pre care ni-o amintește și tropariul acestor s. sărbători, zicând: „*nașterea Ta Christóse Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinții.*” A venit să ne spună că numai prin acea lumină putem ajunge atât la cunoștința unui adevărat Dumnezeu, și a mărețului nostru scop; cât și la alegerea și folosirea mijloacelor, și la delăturarea pedecilor, ce ne-ar sta în cale; a venit să ne spună că acea lumină se poate ajunge numai prin învățatură și cultură, prin Biserică și Școlă; adevă: prin dezvoltarea tot mai mult a puterilor sufletesti tot spre mai multă desăvârșire, după dăsa s. evanghelii: (Matheu 5, 48). „*fii desevășiți precum este și Tatăl vostru cel din Ceruri.*”

Pentru asemenea mari descoperiri, și pentru neprețuitele mari daruri și folóse, ce le aduse venirea Domnului pe pământ, atât acea venire, cât și ziua de astăzi, ce ni-o amintește, a fost, este și va fi pururea, de cea mai mare însemnătate și bucurie. De aceea s'a și bucurat, încă atunci la nașterea Domnului, de o potrivă ingerii în ceriu și ómenii pe pământ, cântând: „*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, și între ómeni bunăvoire.*” De aceea s'a arătat și steaua cea neobicinuită; de aceea au alergat și filosoffi la închinăciunea Domnului; și tot de aceea ne bucurăm și noi astăzi iubiților, dinpreună cu toți creștinii de pre fața pământului.

Aș dori din suflet iubiților, ca și voi, să vă apropiați, tot mai mult de scopul arătat, și așa tot mai mult să vă și bucurați în Domnul, nu numai în aceste s. sărbători, ci și în celelalte zile a-le vieții vóstre; dar fiind-că atât scopul, cât și bucuria, se pot ajunge, pre cum am amintit, numai prin minte luminată, și prin învățatura cerută de timpul în care trăim care durere, lipsește multora dintre ai noștri: prevéd éráș cu durere, că mulți din ai noștri, nu vor avé parte de adevărată bucurie, până când nu vor îmbrățișa în măsură tot mai mare, învățatura și lumina, mai ales cu fiii și ficele lor.

Pentru a vă încredința despre această, nu vă voi aduce dovezi, multora poate necunoscute; ci voi dice să priviți la ómenii cei cu bunăstare, cei cu vază și onóre, din jurul vostru, ca să vedeți, că și

aceia lucră tot numai cu două mâni, și dacă totuș se împărtășesc de mai multă bucurie, cauza este: că ei au mai multă învățatură și lumină, că ei nu véd, nu-și intocmesc, și nu-și conduc lucrurile, numai după cei doi ochi trupești, cari pot înșela; ci și după ochii minții și ai sufletului lor, cari nu înșală nici odată.

Sau cu alte cuvinte, că fiind ei mai luminați, își știu alege și folosi bine mijlocele, precum și a depărta pedecile ce ar sta în calea binelui și fericirii lor, și știu conduce mai bine, și mai înțelep-tește trebile lor; știu lucra cele bune și folositoare, ferindu-se de cele rele și păgubitoare.

Pentru-ca însă să vedeți, încâtva și tristele urmări a-le neștiinței, nu vă voi spune cum mulți dintre ai noștri, din avuți au devenit săraci, din ómeni văduți au devenit nesocotiți, din stépâni au devenit slugi: ci vă voi aminti iubiților, ceea ce și vedeți în toate zilele, cum la mulți dintre ai noștri, tot numai din lipsa de învățatură, s'au mai încuibat și niște rele stricăcioase și păgubitoare, ce nu se prea véd și la alții și mai ales la streini. Dintre cari rele la această ocaziune, voi atinge, pe scurt, numai două și anume lucsul și beția.

Lucsul sau pofta de a purta haine sau îmbrăcăminte scumpă cumpărată pe bani grei, este o slăbiciune tare lătită, în unele părți, mai ales între femeile poporului nostru.

Lucsul este o slăbiciune, care sărăcește și ruinează pre mulți dintre ómenii noștri, pricinuește traiu rău între căsătoriți, împingându-i la multe fapte rele și urite. Ba de multe-ori și la stricarea căsătoriei.

În loc ca ómenii, în timpuri bune, să adune câte-ceva și pentru zile grele, prin slăbiciunea de a purta haine scumpe, cei mai mulți, își pierd averile, casele și pământurile părintești, și din ómeni cu bună stare, ajung așa zicând pe drumuri. Deci cum s'ar și puté bucura asemenea ómeni, ajunși la așa stare tristă și durerosă, mai ales știind că ei înșii portă vina acelor rele; dar cum ne-am puté bucura și noi ceilalți, vedând starea cea tristă a unora dintre ai noștri.

În zilele părinților noștri nu cunoșteau ómenii atari slăbiciuni. Bărbații dinpreună cu sociile și pruncii lor purtau haine mai modeste, lucrate în casele lor; ba încă mai și vindeau din lucrul sociilor lor. Bărbații erau făloși pe hainele lucrate de sociile lor, precum și pruncii de hainele făcute de mamele lor.

Atunci mai toate femeile erau adevărată cunună a bărbaților, precum le descrie și înțeleptul Solomon, zicând: „*Muerea bărbată e mai scumpă decât petrele cele de mult preț, lucrăză bărbatului său lucruri bune; mâinile sale le întinde spre cele de folos; și cotele sale le întărește la fus, toți ai casei ei sunt îmbrăcați de mâinile ei, și pentru această cinștiți între ómeni și în adunări.*” Astăzi însă durere, o mare parte din femei nu-și mai fac haine nici lor,

nici bărbaților, nici pruncilor lor; ei boltașii sau neguțătorii îmbracă aprópe pre toți cei din casă; pe bani scumpi, câștigați cu grea sudóre. Și fiind-că de multe-ori, ómenii nu le pot și plăti: așa mare parte, se fac pe datorii, datoriile se întabuléză pe pământurile și casele ómenilor, ér dacá datoria nu se plătește ia timp, acele pământuri și case se bat la tobă, și stăpánul lor de mai nainte, rămáne cu soția și pruncii pe drumuri.

Dar apoi chiar și dacá casele și pământurile n'ar ajunge la tobă; deloc ce se întabuléză datorii pe ele, acelea, nu mai sunt ale vechilor proprietari; ci a-le creditorilor, cari s'au întabulat pe ele, ér vechii stăpáni devin numai arendatori al pământurilor și ai caselor lor, avénd a plăti celui întabulat în tot anul o anumită sumă de bani. Astfelu acei ómeni, n'au nici case, nici pământuri; dar nici măcar haine; căci hainele cumpérate pe datorie, fiind neplătite, nu sunt a-le lor, ci a-le celui ce le-a vëndut, și așa cel ce pórtă haine cumpérate pe datorie, pórtă așa ȓicénd haina altuia.

Eatá iubiților, în puține cuvinte tristele urmări a-le lucsului. Tot asemenea se póte ȓice și despre beție, și încá în măsurá mai mare, căci din beție provin încá și mai multe rele. Și apoi ea mai ruinezá și sánătatea ómenilor.

Deci vé întreb pre voi, nu este așa? ér dacá așa este, óre acei frați ai nostri cari sunt molipsiți de acele rele se nu vadá, cum îi prăpádesc; cum fi duc la cea mai grozavá sáracie, si sá nu aibá atáta înțelepciune ca sá fugá de acele rele?

Care om înțelept vedénd acéstea, nu s'ar pársi de asemenea rele, care om ar atát fi de dujman sie-și și familiei sale.

Deci dacá voiți iubiților se aveți parte de bucurie, atát în decursul acestor s. sərbători, cât și în decursul vieții vóstre, — și cine n'ar voi acésta? — dacá voiți a înainta, din ȓi în ȓi tot la mai multá bunástare, vazá și onóre, cuprindénd loc tot mai de frunte între ómeni și ȓenénd pas cu celelalte popóre: ascultați sfatul meu párintesc și îmbrátoșați tot mai mult invetátura și lumina, căci numai cu ajutoriul invetáturii și al luminii vé veți ști feri de rele, și veți ști urma cele bune. Numai prin invetáturá și luminá, prin luminarea ochilor minții și ai sufletului, în măsurá tot mai mare, veți ști întocmi și conduce bine și înțelepțesce afacerile vóstre, alegénd și făcénd cele bune și lepédánd cele rele și págubitóre, precum fac toți ómenii cei înțelepți.

Tot numai luminându-vé veți înțelege, cá este pácat résbunătoriu, a cheltui cu ușurință munca și sudórea vóstrá pe lucruri netrebnice, cum este și **lucsul și beutura** peste mesurá fără de care puteți fi; precánd din contrá; prisosul aceleia ar trebui sá-l cruțați pentru ȓile grele.

Dar fiind-că la tóte acéstea, pre lângá voința omului, se mai cere și ajutoriul cel puternic al lui Dumneȓeu: ȓineți din tóte puterile la sfánta lui re-

ligiune, ca se și dobândiți acel ajutoriu, și ca tóte lucrările vóstre, se fie însoțite de darul și binecuvéntarea lui Dumneȓeu, ȓineți din tot sufletul, și la datinele religiunii strábune, ca se aveți și binecuvéntarea fericțiilor vostri párinți.

Ceea-ce poftindu-vé din inimá, și dorind ca acéste s. sərbători, precum și cele apropietóre, a-le anului nou, și a-le botezului Domnului, sá le petreceți în pace, sánătate, mulțámire și îndestulare, acum și la mulți ani fericți, cu binecuvéntarea archierescá am rémas

Arad, la sərbătorile nașterii Domnului din anul 1896.

Al Vostru tuturor

de tot binelevoitoriu:

Ioan Mețianu, m. p.

Episcopul Aradului.

Idealul și realitatea.

Ne găsim în fața sfințelor sərbători ale Nașcerii Domnului. Peșterea din Vifleem ni-se arată de nou în tótá splendoréa ei, ca se vedem pre împératul Mării, luánd corp ómenesc din fecióra Maria. Glasul Domnului se aude de nou vestind prin sfinții sei ingerii: „întru cei de sus mărire, pre pământ pace și între ómenii bunăvoire.“ Glasul Domnului ne invitá, se-ne înalțám în sfințele ȓile, cari urméză, și în tóte ȓilele vieții nóstre în o lume idealá, în o lume cerescá, în carea domneșce armonia și pacea eterná prin faptul, cá tóte se ímplinesc după voința lui Dumneȓeu.

Puternic a résunat odiniórá acest glas al Domnului în inimele credincioșilor. Vieța creștinilor din veacurile cele dintâi istoria ne-o ínfățișezá ca: „o petrecere pre pământ, dar o vieță în ceriuri.“

Acéstá vieță este idealul, la carele ne invitá glasul Domnului, se-ne înalțám în acéste sfințe ȓile.

În fața acestui ideal, la carele ne invitá glasul Domnului, tristá și posomorită ni-se ínfățișezá în realitate vieța omului și a societáții de astáȓi. O nemulțámire generalá este caracteristica timpului, în carele trăim; ér aláturea cu acéstá nemulțámire un dor nesáțios ni-se ínfățișezá ori unde ne aruncám privirea după o schimbare spre mai bine.

Sé găseșce lumea de astáȓi aprópe în aceeași situațiune de nemulțámire și în același dor după o schimbare spre mai bine, în care se găseau popórele anticității înainte de Nașcerea Domnului. Și deo-

sebiria între dorința de astăzi după mai bine și între dorința popórelor păgâne de odinioară după acest mai bine o găsim din nefericire chiar în faptul, că pre când popórele păgâne așteptau schimbarea spre mai bine de sus, dela îndurarea și voința lui Dumnezeu: pre atunci societatea de astăzi așceptă schimbarea spre mai bine dela voința omului, și anume dela reforme în viața socială-economică a popórelor, dela reforme în viața de stat, dela reforme în instrucțiune și altele.

Se pot face, și se fac șilnic pași pentru reforme de acest soi; și viața și activitatea omenescă dela început și până astăzi ni-se înfățișează ca o vecinică experimentare în această direcțiune. Judecând însă după esperiențele trecutului nici un feliu de reformă nu póte schimba starea omenimii spre mai bine, — decât atunci, când ele sunt emanate și inspirate prin principiile religiunii creștine, când adecă în raportul dintre om și om se pun în aplicare principiile cuprinse în doctrina evangheliei.

În punctul acesta însă găsim din nefericire greșela cea mai mare a societății de astăzi, o greșelă carea este cu atât mai primejdiosă, cu cât într'ênsa vedem consecințele vanității omenesci de veacuri.

Roma vechiă pre timpul împăratului Constantin cel mare a depus armele, și s'a închinat bisericii. Au încetat gónele pornite de împărații romani în contra bisericii; dar imediat după acesta s'a ivit vanitatea omenescă, și prin această vanitate omul s'a pus în conflict cu voința lui Dumnezeu. Vanitatea omenescă nasce de aici înainte eresuri și schisme, și prin acestea rěsbóie religioare fără sfěrșit; ér consecința acestora sunt curentele greșite formate înainte și după revoluțiunea cea mare franceză, acele curente, al căror fět este: nemulțămirea generală de astăzi a popórelor lumii.

Noi, biserica și poporul român n'am dat nici odată nici cea mai mică ansă la eresuri, seau schisme, nici la certe religioare. Din cauza acestor certe am suferit însă mult în decursul veacurilor. Reformațiunea lui Luther și Calvin de exemplu s'a întemplat departe de noi: dar fapt este, că nimenea n'a suferit atât de mult din acest incident, ca tocmai noi, românii din această țeră. Și judecând după trecut, tare ne temem, că curentele de astăzi dușmănóse bisericii pot se-ne conturbe de nou pacea și liniscea, și desvoltarea noastră ulterióră. Trebuie se-ne gândim deci din vreme, cum se-ne apărăm în contra lor, și se nu le lăsăm se străbată în poporul nostru.

Mijlocul unic nimerit, prin carele credem noi, se pot paralisa cu succes curentele dușmănóse, de cari vorbim, este, ca se urmăm pre calea apucată de betrânii noștri. Bětrânii au paralisat cu succes încercările și tentațiunile, la cari au fost espúși în decursul veacurilor prin aceea că au ținut morțiș la legea și biserica strămoșescă. Urmând astfel și noi, negreșit că ne va succede se paralisăm și noi curentele dușmănóse bisericii, cari nelinicesc astăzi societatea omenescă.

Sub titlul destul de seducătoriu de „spirit al timpului“ curentele greșite de astăzi instréinază societatea dela credința în Dumnezeu; ér această instréinare conduce pre om la nemulțămire și nefericire.

Noi voim, și dorim lumină prin evangelia Domnului. Dorim ca prin această lumină se reparăm suferințele trecutului, și se consolidăm în măsură tot mai mare viața și capacitatea noastră de desvoltare ca biserica și ca popor. Acesta a fost idealul bėtrânilor, acesta este și idealul nostru.

Realitatea nu ne mulțamesce, pentru-că multe sunt greutățile, cu care luptăm în mersul nostru spre desvoltare. Sânt multe pedecile, cari ni-se pun în cale în această tendință a noastră. Nici una nu ni-se pare însă atât de primejdiosă, ca faptul, de carele ne temem, și anume: învėtând noi carte din isvórele culturii apusene pre nesemțite, și de sigur în contra voii noastre s'a străcurat și în societatea noastră o mică parte din spiritul lumesc, carele faptice dominează astăzi societatea mare din apusul Europei. Acest spirit lumesc dușmănós bisericii, încât pentru împrejurările, în cari el s'a desvoltat póte se-și aibă cauzele și rațiunea s'a acolo, unde el s'a desvoltat. La noi, la români însă acest spirit este o buruénă importantă fără trebuință și contrariă, veninosă chiar pentru programul nostru de viață și desvoltare.

El țințeșce se-ne abată dela vechia programă și conduită a neamului românesc: de a-ne apóra și desvolta individualitatea noastră națională prin biserica, și în același timp tinde a-ne instrina dela continuitatea noastră în desvoltare.

Poporul român și-a susținut și apórat în trecut individualitatea națională prin biserica, prin dătimele religiose și prin vechia cultură romană, susținută în modul seú de gândire și acțiune al poporului nostru prin tradițiunii și proverbe. Această ținută a bėtrânilor s'a dovedit în decurs de veacuri multe de o ținută nimerită. În urmare datorință avem noi cei de astăzi se-o susținem, și alimentăm,

și să combatem ori ce altă direcțiune, carea tinde a-ne abate în această privință dela direcțiunea urmată de înaintașii noștri.

Gândind și lucrând în această direcțiune ne ridicăm din realitatea posomorită da astăzi, și ne înălțăm în o lume ideală, la care ne chiamă glasul Domnului în sfințele zile, în fața căroră ne găsim.

O binevoitoare admonițiune.

Sub acest titlu cetim în „Gazeta Transilvaniei“ următoarele :

Dilele trecute „Gazeta Transilvaniei“ a publicat un articol scris de veteranul nostru luptător Axentie Severu. În acest articol se laudă, și cu drept cuvânt, dascălii și profesorii de mai nainte, și se condamnă ținuta greșită a unora din dascălii de astăzi, cari se plâng, că nu ar fi destul de bine dotați,

Ținem mult la principiul, că fie-care om să fie cât de bine plătit după serviciile, ce le face. Am cerut'o acésta totdeuna. Un lucru însă să nu-l scăpăm nici odată din vedere, că o națiune nu se poate nici odată regenera și reînțineri pentru scopurile mari ce le urmărește, decât având pe toate terenele bărbați cu destulă rezoluțiune, cari să se scie abnega și jerfi, atunci când împrejurările naționale o cer acésta dela dênșii.

În punctul privitor la salariile dascălesci amintim faptul, că inițiativa pentru sporirea salariilor învățătoresci s'au făcut din partea altora, și aducându-ne aminte de lupta purtată atunci de confesiunile din țară, acésta inițiativă s'a creșut și se crede, că s'a făcut tocmai cu scopul ca să facă imposibilă naționalităților din țară susținerea școlilor. Dér după-ce s'a adus cunoscuta lege privitoare la salariile învățătorilor, bisericele și poporul nostru au făcut tot ceea ce au putut spre a satisface și acestei cereri a legii.

Cu toate acestea, din nefericire, să aud și astăzi plânsori în contra dotațiunei învățătoresci chiar din părți în cari după împrejurări învățătorii noștri confesionali sunt bine salarisați. Accentuăm a nme, că după împrejurări sunt bine salarisați, de-orece și față de funcționari trebuie să aibă valóre același principiu, ca și față de ómenii privați. Omul privat trăește cum poate și cum îi permit împrejurările, ér funcționarii unei națiuni sêrace, decât este într'ênșii zelul necesar și adevărata iubire de națiune, să mulțămesc și cu salare mai mici și ocupă funcțiunile cu plăcere, mânâți de zelul lor național d'a face sarvicii bune societății și némului lor.

Din acest motiv suntem siguri, că învățătorii buni nu se pot plânge, că salariile ar fi mici, din contra învățătorii buni urmăresc alt scop, și anume a contribui la dezvoltarea noastră națională, prin o mai bună creșcere a generațiunilor viitoare. Acésta

fiind tendența învățătorilor buni, ei nu se plâng de micimea salariilor, pentru că știu greutățile, ce le întâmpină poporul ca să potă plăti acele salare. Astfel de învățători nu se plâng apoi nici în alte privințe, când înainte știu că printr'asta numai strica pot, și nu au tendințe de acelea, cum s'a vășut pe ici colo în timpul din urmă, anume de a se emancipa de sub influința poporului și a bisericeii.

Cu privire la acești învățători mărturisim, că nu înțelegem un lucru, și anume : cum dênșii nu vęd, că voind a se emancipa de sub biserică și popor, lucrază în mod direct contra caracterului confesional al școlilor noastre și în același timp lucrază direct în favorul acelor, cari voesc prefacerea școlilor noastre în școle unguresci de stat.

Mai are acésta tendință și altă parte rea, și anume, că cei ce o nutresc sunt creșcuți de biserică și sunt fiii poporului românesc și, ca atari, nu vęd séu nu vor să vadă, că dênșii sunt datori cu mulțumită cătră biserică și neamul, care i-a creșcut. Adaugem apoi, că ar fi foarte dureros, decât dênșii n'ar vedé, că prin trecerea școlilor în mâna statului, devenind învățătorii funcționari de stat séu comunali, în acele funcțiuni statul și comunele vor numi tocmai atâția din ai noștri, câți numesc în funcțiunile administrative politice și la justiție și peste tot în funcțiunile de stat.

Istoria politică a statelor și a națiunilor depinde — după conceptul modern — dela politica de cultură. În punctul acesta au fost cu foarte multă grijă bătrânii noștri. Pe terenul învățământului și al educațiunei au avut totdeuna în vedere, că numai învățământul religios și național ne poate ajuta și ridica ca națiune acolo unde dorim.

În acest scop s'a lucrat până astăzi tot ceea ce au lucrat bisericele noastre. Ar fi deci foarte trist, decât în generațiunea actuală s'ar nutri idei ca cele amintite mai sus, cari sunt în directă contradicere cu trecutul și dezvoltarea noastră istorică. Pentru orientare amintim aici un singur cas.

În timpul când în veacul al XVII-lea Calvinii sub domnia principilor așa numiți naționali din Transilvania forțau pe Români să învețe carte cu scop ca să-i calvinescă, Metropolitul Sava II Brancoviciu li-a paralisat acésta tendență cu succes prin aceea, că sinodul ținut la 1675 a luat între altele hotărârea, ca preoții, după ce vor săvêrși slujba în biserică, să adune copiii și să-i învețe, făcând astfel primul început pentru introducerea școlii confesionale la noi, cu tendința, ca generațiunile viitoare să se crească prin noi într'un spirit corespunșător cu aspirațiunile noastre bisericesti și naționale.

Astăzi în mânia grelelor împrejurări, în cari am trait și trăim, având aceste școle, este natural, că trebuie să îngrijim de susținerea caracterului lor confesional, ca și de ochii din cap. De aceea credem, că nu greșim, decât facem atenți pe învățătorii

noștri, ca să fiă cu grijă și iubire credincioasă față de moșia dată lor de biserică spre rodnică lucrare, — în special îi facem atenți, să nu se lase seduși de glasuri contrare educațiunii noastre religioase și naționale, ér autoritățile bisericesci-școlare le rugăm să fiă cu deosebită priveghiere și să nu sufere, ca idei periculoase de felul celor amintite mai sus să străbată în corpul învățătorimei noastre.

Istoria

bisericei gr. or. române din Transilvania și Ungaria dela 1810 — 1846.

(Continuare.)

O a doua cauză ce obținea în unele locuri clerul rom. ort. și prin urmare și pe păstoriții lor dela apostasia era împrejurarea, că conform unui ordin dela 1816, preotul unit nu mai avea să se înzestreze cu porția canonică, dacă mai era în respectiva comună și pleban rom.-catolic, căci porția canonică i-se cuvenia în acest cas numai plebanului. ¹⁾

c) E propabil apoi, că și următoria — a treia — cauză a contribuit ca cătră finea periodului nostru să-și perdă clerul rom. ort. și păstoriții lor voia de a-și lăpăda confesiunea. La 1838 adecă le succese iesuiților să atragă și clerul rom. unit în tabăra dușmanilor națiunii române, și să depună jurământ pentru ținerea la uniunea celor trei națiuni și patru confesiuni recepte, ²⁾ prin urmare la susținerea organismului public esistent și contrar intereselor române.

Atâta despre cestiunea proselitismului unionistic în Ardeal. Să cercetăm acum și cu privire la Români din Ungaria și Bănat.

Dela al doilea deceniu se înmulțiră uniții și în diecesa Aradului. Aici erau la 1812 : 346,000 credincioși ortodocși, ér la 1821 abia 281,000 ³⁾ Accesia scădere numerică este a se căuta atât în împușinarea Sârbilor pe aici, cât și în apostasiă cu tôte — că până la 1834 numai o parochiă română. — Beliul — se înregistra ca aparținătore biserisei unite în tot comitatul Aradului și Bihorului. La 1834 și de atunci încóce însé se sporiră acolo parochiele unite astfel, că ajunseră a compune un district întreg, adecă vicearchidiaconatul Borosșebes. ⁴⁾

În Bănat, adecă în eparchia timișană și în cea verșeșo-caransebeșană până la 1832 abia se mai audia ici-colo despre unire. Până la acest an esistau acolo numai patru parochii unite ⁵⁾. De atunci încóce până la 1850 număra hierarchia unită din Bănat

¹⁾ Veđi discursul lui Bărnuț dela 1848. Papiu Ilarian op. cit. la finea v. I.

²⁾ Papiu Ilarian, op. cit. v. I. p. 135.

³⁾ Bidermann, op. cit. p. 13—14.

⁴⁾ Tot acolo.

⁵⁾ Biderman, op. cit. p. 26. Dacă îmi aduc bine aminte de o comunicațiune a unui preot unit, apoi erau în următorele comune deja până la 1832 parochii unite : Timișóra, Lugoș, Chizdia și în Zabran.

deja cam la 10,000 de păstoriți în vre-o 17 comune bisericesci ⁶⁾ Direct au contribuit la crescerea unirei în Ungaria și Bănat pe acest timp pe lângă confrății uniți și feudalii (domnii de pământ, amici ai romano-catolicismului. ⁶⁾

În deosebi în cele două diecese bănățene a forțat indirect unirea și serbismul ⁷⁾.

Resultatul machinațiunilor unite din secul trecut și din prima jumătate a seculului actual între români din părțile ungurene, precum în parte și succesul divergențelor naționale între sârbi și români fu că până la mijlocul seculului nostru se póte privi deja $\frac{1}{3}$ parte a Românilor ungureni ca unită cu biserica latină ⁸⁾ Ca în Transilvania tot astfelu cauză și în Ungaria și Bănat românilor unirea pagube. Din familiile micste s'a depărtat spiritul păcii și al linișcei sufletești. Pentru ambii părinți aduceau casurile de nascere ori de înmormântare etc. numai nouă amărăciuni. Dar și preoții ambelor confesiuni se învrăjbiau în aceste casuri, căci „amândoi voiau să boteze, amândoi se îngrope, până nu trimeea solgăbirăul (pretorul) cătana, ca să iee pruncul din brațele mamei sale și să-l ducă la cel unit spre botezare.“ Nu era cas rar pe la finea periodului nostru, că parochul unit înmormenta cu escortă militară. ⁹⁾

Ca la începutul fie-cărei scisiuni, așa nu puteau lipsi frecările nici la propagarea unirei între Români ungureni și bănățeni. Cu deosebire între Români diecesei aradane produce la 1834 fanatismul iesuitic al conaționalilor uniți atâta tulburare și indignațiune încât chestiunea acésta ajunse în formă de apelațiune și la cunoscința curții și precum să afirmă — avu episcopul unit, Sam. Vulcan, pe lângă tótă protecțiunea sa la curte nu puțin lucru și nu peține cheltueli cu rectificările sale cătră locurile mai înalte ¹⁰⁾.

Ba față de uneltirile unionistice pretinse energetic și consciențiosul episcop aradan, Gerasim Rațiu, că apostasiile ortodocși de voiau a se reintórce la ortodocsie, fără greutate și amênare să fie reprimiți. Dar guvernul catolisător din Pesta nu numai că admoniază în răspunsul la respectarea deja amintitei catechisății de șese septămâni, dar impune pedepsa de agitațiune tuturor preoților ortodocși, cari ar fi cutezat să sfātuéscă la reintórccere pe cei trecuți în tabera unită.

(Va urma)

Julian Suciu.

D I V E R S E.

* *Iosif Gheorghian.* Noul Metropolit-Primat Iosif Gheorghian — serie „Epoca“ — e unul din cei mai culți prelați ai bisericei române ortodoxe. Fiu de preot,

⁶⁾ Domnii de pământ isbuteau cu ademenirile lor pentru apostasiă între sârmanii iobagi români prin concesii reale.

⁷⁾ Fôia pentru minte etc. 1848. Nr. 12.

⁸⁾ Eus. Popoviciu, All gemeine Kirchengeschichte, manuscript litografat v. V 1893, pag. 339.

⁹⁾ Fôia pentru minte etc. 1848 Nr. 12.

¹⁰⁾ D. Popa, Mominte în „Biserica și Școla“ a. 1884. Nr. 5.

născut în județul Botoșani, P. S. Sa a primit o educație solidă și cucernică. După terminarea studiilor teologice și după ce a stat câțva timp la mănăstire, P. S. Sa a fost numit superior al Capelei române din Paris. Aici s'a desăvârșit în limba franceză și a început să desfășure o rodnică activitate literară; a tradus „Jidovul rătăcitor” de Eugène Sue, precum și opere eclesiastice însemnate. Acastă activitate i-a asigurat o frumoasă carieră bisericească, căci curând a fost ales arhiepiscop, apoi Episcop al Dunării de jos și pe urmă, în 1887, Metropolit Primat al Ungro-Vlahiei. I. P. S. Sa e azi în vârstă de aproape 70 de ani. Vorbește cu multă înlesnire limbele franceză și germană.

I. P. S. Sa și-a asigurat iubirea, stima și dragostea tuturor. Figură frumoasă și blândă I. P. S. Sa prin blândețea caracterului său a cucerit toate inimile. Și totuși după șapte ani, cu toate insistențele guvernului Florescu, a demisionat. Se plângea, că unii membrii al Sfântului Sinod îi fac mereu viața amară, și decât să-și învenineze zilele bătrânețelor mai bine, se retrage. Trei ani a stat liniștit, aproape uitat și nesupărat de nimeni la mănăstirea Căldărușani. Numai odată pe an părăsea sfântul locaș pentru a-și căuta sănătatea fiă la Wiesbaden, fiă la Kisingen, fiă la Aix-les-Bains. Acum în timpii din urmă I. P. S. Sa a primit și tovarășia fostului Metropolit-Primat al țării și numai ce s'a dat deplină satisfacție I. P. S. Sale Ghenadie, a primit și I. P. Sa Iosif Gheorgian să ia din nou în mână cârja mitropoliei Ungro-Vlahiei.

* *„Convorbiri Literare.”* — Cu începerea dela 1 Ianuarie viitor revista „Convorbiri Literare” trece din nou în editura librăriei Socec. În numărul din Ianuarie vor apare articole semnate de d-nii T. Maiorescu, Onciul, I. Bogdan, G. Coșbuc, Evolveanu, R. Motru ș. a.

* *Românii la școala politehnică din Paris.* Comitetul cărței centenarului școlii politehnice din Franța, dorind ca să consacre un capitol persoanelor de naționalitate străină, cari au urmat cursurile acestei școle, d-l colonel Rochas, director, a trimis ministerului de esterne o listă de 83 de elevi români, cari au frecventat școala politehnică din Paris dela 1833—1885, cu rugăciunea de a 'i indica pe acei cari s'au distins printre cei 83, fie prin lucrări științifice, fie prin servicii aduse patriei.

* *Mărtea lui Du-Bois-Reymond.* În 26 n. l. c. a murit în Berlin vestitul fiziolog, profesorul Dr. Emil du Bois-Reymond, în etate de 78 ani. Réposatul profesor a început încă în a. 1841 cercetările sale asupra electricității animale; rezultatele acestor cercetări au fost publicate apoi în mai multe opuri epocale pe terenul fiziologiei. Du Bois-Reymond s'a distins foarte mult și ca conferențiar, tractând, afară de specialitatea sa, diferite materii științifice și sociale.

* *Acustica saletor de muzică.* — Pentru a suprima ecoul saletor de concert, se drapază de obicei zidurile cu stufe moi, procedeu care nu este tocmai recomandat, fiind-că stufele absorb sunetul, și în schimb dau un sunet fără viață, înăbușit.

Din experimentele recente, făcute la Dresda, reese că mijlocul cel mai eficace pentru a suprima ecoul, fără

a atinge calitatea sunetului, este de a acoperi zidurile cu plante, cu foi, cari opresc refracțiunea undelor sonore și nu absorb sunetul. Unde nu se poate aplica acest procedeu, se pot acoperi zidurile ca tapete sau pânză văpsită cu ulei, întinse pe cadruri. Aceste cadruri se așază la o distanță de 5—10 milimetrii departe de zid.

INVITARE DE PRENUMERAȚIUNE

LA

„BISERICA și ȘCOLA.”

Foia bisericească școlastică, literară și economică.

Cu începutul anului 1897 deschidem abonament nou la „Biserica și Școala.”

Rugăm pre toți domnii abonați de până acum, cari doresc a avea foia noastră și pe viitoriu, se binevoiescă a trimite la „Tipografia diecesană” prețul de prenumerațiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:

PE UN AN 5 fl. — cr.
” 1/2 ” 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMÂNIA ȘI STRĂINĂTATE:

PE UN AN 14 franci.
” 1/2 ” 7 fr.

Unii *Sprîjinul moral și material, de care până acuma s'a bucurat foia noastră, ne îndreptățește a spera, că și în viitoriu vom fi îmbrățișați de asemenea simpatii caldure precum și de bunăvoința nestrămutată a On. Public cetitorii.*

Redacțiunea.

Concurs.

Pentru deplinirea parohiei de clasa a III-a din Fancica, protopresbiteratul Orașii-mari se escrie concurs cu termin de alegere pe 26 Ianuarie (7 Faur) 1897.

Emolumintele sunt: 1) Numerul caselor 46, dela totă casa o vică de grâu face 11 cubule 2 vici, cubul socotit à 5 fl. face 57 fl. 50 cr; 2) Dela totă casa o vică de cucuruz în bômbe face 11 cubule 2 v. cubul à 4 fl. face 46 fl.; 3) Pamânt de 20 holde și pășunat pentru 8 drb de vite în preț 200 fl. 4) Pentru lemne în tot anul 30 fl.; 5) Stolele preste an socotit 40 fl.; 6) cortel cu 2 chilii, și grajd cu intravilan de 1 cubul 40 fl. suma: 413 fl. 50 cr. v. a.

Doritorii de a ocupa această parohie, sunt poștiți a-și substerne recursule provădute cu documintele reperate pentru parohie de casa a III-a și adresate comitetului parochial din Fancica, se-le substernă subsemnatului protopop în Oradea-mare, până în 23 Ian. v. 1897 având recurenții până la alegere a-sé presenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sânta biserică din Fancica, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PĂCALA, m. p. protopop.

Să escrie concurs pentru stațiunea de învățatoriu din comuna Leucusesci, basat pe ordinațiunea Venerabilului Consistoriu din 4/16 Decembre a. c. Nr. 6762.

Salariul învățătoresc 300 fl.; 10 fl. conferință; 5 fl. scripturistică, 30 fl. totdeauna la 1 August dela preotul disponibil Constantin Rosa; cortel liber cu grădina de legumi de 800 stânjani □, precum și 800 □, afară de comună, 24 metri lemne, din care are a-se încălzi și școla.

Dela recurenți se cere să aibă calificațiunea legiuită, precum și a să presenta în vre-o Duminecă, ori sârbatore în biserica de aici, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipicul bisericesc.

Actele referitoare la alegere au a-și-le trimite inspectorului școlar Adam Rosa în Leucusesci, poșta ultimă Betlenháza, comitatul Caraș-Severin, până în 2 Faur st. v. în care și va fi și alegerea.

Leucusesci în 8/20 Decembre 1896.

În conțelegere cu comitetul: ADAM ROSA, m. p. inspector școlar.

—□—

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresci din comuna **Fiscut**, protopresbiteratul Lipovei se escrie concurs de nou cu termin de alegere pe Dumineca în **19/31 Ianuarie 1897**. pre lângă următoarele emoluminte:

a) În bani gata 140 fl v, a. b) În naturale 24 Hectolitree grâu. c) 4 jughere pământ estravilan d) 8 stângini de lemne, din care 4 sunt a învățătorului, ér 4 a școlei. e) Pentru scripturistică 4 fl. v. a. f) Dela înmormântări unde va fi poftit 40 cr. g) Locuință liberă cu grădina de 400 stângeni □. h) Pentru curețenia saiei de învățământ să îngrijește comuna.

Reflectanții la acest post se avisază ca recursesle lor ajustate după recerintele legii, adresate comitetului parochial, a-le trâmite Rev. Domn protopresbiter Voicu Hamsea în B.-Lippa, până la terminul sus indicat, având pențenții în timpul acesta a se presenta în Sf. Bis. din Fiscut, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. rom. fênută în Fiscut la 5 Decembre st. v. 1896.

Pentru comitetul parochial.

Sava Seculin, m. p.

paroch, preș. com. par.

În conțelegere cu mine: VOICU HAMSEA, m. p. prot.

—□—

Conform ordinului Veneratului Consistoriu dtto 2/14 Martie a. c. Nr. 1243 se escrie concurs pentru deplinirea parochiei de a III clasă din **Aciua** și filia **Poiana** protopopiatul Halmagiu, cu terminul de alegere **30 de zile** dela prima publicare, pre lângă următoarele emoluminte:

a) birul parochial dela 280 numeri de case, câte una măsură cucuruz sfărêmat. b) stolele îndatinat.

Din acest venit, alegêndul preot va avea a da $\frac{1}{3}$ parte emeritului preot Ioan Vușdea pe cât timp va fi în viêtă.

Doritorii de a ocupa acesta parochie sunt avisati ca recursesle provêdute cu tôte documentele prescise și adresate comitetului parochial ale trimite protopresbiterului Ioan Groza până la 28 Decembrs st v. în Halmagiu.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN GROZA, m. p. protopop.

—□—

Sê escrie concurs pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci de clasa a II-a dela școla de fete gr. ort. română din **Pâncota** cu termin de alegere pe **26 Ianuarie** (7 Februarie 1897.)

Emolumintele sunt: a) salar anual 400 fl. v. a. b) cuartir cu grădina, c) trei orgii lemne numai pentru în-

căldirea saiei de învățământ, d) pentru curatorat 10 fl. e) pentru spesele de conferință și scripturistică se va îngriji comuna bisericescă.

Reflectanți la acest post, pot fi numai învățatori cu calificațiua recerută pentru clasa a doua și cu capacitate de a instrui și conduce cor vocal: ceia ce în decursul anului prim dacă nu ar dovedi, din salariul indicat sub a) i-sê detrage 100 fl. — rămânênd salariul numai de 300 v a.

Reflectanții sunt avisati a să presenta în sta biserică din **Pâncota**, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic, ér recursesle lor instruate conform presciseslor legii adresate comitetului parochiei **Pâncota**, a le suscerne P. On. Domn protopresbiter Georgiu Popovici în Șiria (Román-Világos) până la 19/31 Iannarie 1897.

Pâncota la 20 Novembre v. 1896.

Filip Leuca, m. p.

Simeon Buda, m. p.

preș. com. par.

not. com. par.

În conțelegere cu: GEORGIU POPOVICIU, m. p. protopresbiter inspector.

—□—

Devenind stațiunea învățătorescă din comuna **Sacadat**. tractul Pesteșului, comitatul Bihor vacantă, prin mutarea, fostului acolo învățatoriu Ioan Antonescu prin acesta se escrie concurs cu termin de alegere pe **1/13 Ianuarie 1897**.

Emolumintele sunt: 1. Cuartir liber cu grădina de legume; 2. bani gata 300 fl. v. a.; 3. stolele usuete cantonale, și anume: dela un mort mare 1 fl.; dela un mort mic 50 cr.; dela cununie 50 cr.; 4. pentru conferință 1 fl.

Doritorii de a ocupa această stațiune sunt poftiti a-și trimite petițiunile instruate conform Statutului Organic și a-le adresa subsemnatului în Lugașul de sus p. u. Élesd până la terminul susindicat, ér până atuncea a-sê presenta în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în tipic, și cântările bisericesci.

Sê observă, că alegêndul învățatoriu numai după proba și servițiul de 1 an se va întări definitiv.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. protopresviter, inspector școlar.

—□—

Să escrie concurs pentru deplinirea parochiei vacante de clasa a II-a din **Darvașiu**, protopresbiteratul Oradiei-mari, cu termin de alegere pe **12/24 Ianuarie 1897**.

Emolumintele sunt: 1. Casă parochială cu intravilanul prețuită în 40 fl. 2) 50 jugere pamânt arătoriu, fênaț și pășune prețuit în 350 fl. 3) Bucate: 10 cubule grâu și 10 cubule orđ prețuită în 100 fl. 4) Bani de clacă 20 fl. 5) Veniteles ștolari 90 fl. Suma totală 600 fl.

Recurenții vor avê recursesle lor instruite cu documintele prescise de stat. or. și §-ul 15. lit. b) din regulamentul pentru parochie adresate comitetului parochial din Darvaș, a-le trimite subscrisului protopop în Oradea-mare până în 10/22 Ian. 1897, având până la alegere a-sê presenta în s.-biserică din Darvaș, spre a-și arăta desteritatea în cele bisericesci.

Se observă, că contribuțiunea directă erarială după pământul parochial o-va solvi preotul alegênd.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: TOMA PACALA m. p. protopop.

—□—